

1959

JAARVERSLAG

OVER

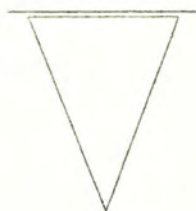
1959

STICHTING MENNO VAN COEHOORN

J A A R V E R S L A G

over

1 9 5 9

STICHTING MENNO VAN COEHOORN

T. Smeets

STICHTING MENNO VAN COEHOORN

opgericht 18 april 1932

Beschermheer: Z.K.H.de Prins der Nederlanden
Erelid : W.H.Schukking te 's-Gravenhage

J A A R V E R S L A G O V E R 1 9 5 9

INLEIDING

„Es war ein Brauch in alten Zeiten,
Der allweg löblich war und gut;
Der Bürger wuszte wohl zu streiten,
Und wohl zu schirmen Hab' und Gut.“

Aan deze dichtregels, als motto voorkomende boven de beschrijving der „Bevestigungswerke der Stadt“ in het boek „Rothenburg ob der Tauber“ van Wilhelm Klein, moesten wij denken toen wij ons gingen opmaken om dit JAARVERSLAG van de stichting Menno van Coehoorn op te stellen. Onze gedachten gaan daarbij terug naar ons eigen verleden. We denken aan de tijd toen Nederland nog geen staatkundige eenheid was en de burgers der Middeleeuwse stadstaatjes hun muren bouwden, deze bewaakten en verdedigden tegen iedere vijand die hun vrijheid en zelfstandigheid kwam belagen.

Niet minder aan de kloeke burgers van Haarlem, Alkmaar, Leiden en zo vele andere steden, die, tegen de tyrannie van Spanje, achter hun muren en wallen die heldhaftige en verbeterde strijd voerden en tenslotte wonnen, waardoor onze vrijheid en ons zelfstandig volksbestaan zijn bevestigd.

Dit alles overdenkende moest iedere meelevende vaderlander zich geroepen voelen het werk van onze Stichting moreel en materieel te steunen, omdat de Menno van Coehoorn de resten van deze verdedigingswerken, wil helpen bewaren „als zinrijke overblijfselen en eerbiedwaardige tradities uit ons nationaal verleden.“ Monumenten, die niet alleen gedenktekenen van geschiedenis en kunst zijn, doch in vele opzichten ook objecten van natuurschoon,

die het Nederlandse landschap in hoge mate sieren en daarmee een onlosmakelijk geheel vormen.

Te veel wordt nog de gedachte gevoed, als zou de doelstelling van de Stichting Menno van Coehoorn, in feite beduiden een ziekelijk vasthouden aan oude tradities, zich uitende in het behouden van oude, afgedankte vestingwerken, welke veelal de moderne ontwikkeling in de weg zouden staan.

Uit het verslag over 1959 moge weer blijken dat het bestuur, door voorafgaande persoonlijke waarneming van de objecten en door overleg met de betrokken instanties, tot adviezen is gekomen die rekening hielden, niet alleen met het behoud van de monumenten als zodanig, doch ook met de belangen van derden, zoals het verkeer, stadsuitbreiding, recreatiemogelijkheden e.d.

In nauwe samenwerking met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de Bond Heemschut, de Nederlandse Heide Maatschappij, het Staatsbosbeheer e.a., kon de Stichting in dit verslagjaar zijn werk weer vruchtdragend verrichten. Ten behoeve van het onderhoud van de vestingwerken van Willemstad werd weer een Rijkssubsidie verkregen. Deze is evenwel niet geheel toereikend, zodat ter aanvulling weer een beroep moest worden gedaan op eigen kasmiddelen. Dit vervult het bestuur met grote zorg.

Voor de versterking van de stichtingskas is daarom uitbreiding van het aantal donateurs en begunstigers een gebiedende eis.

BESTUREN, COMMISSIËN EN CORRESPONDENTEN.

Onze Beschermheer, Z.K.H. Prins Bernhard, werd in het verslagjaar het jaarverslag 1958 en een gelukstelegram ter gelegenheid van de verjaardag van Z.K.H. aangeboden.

HOOFDBESTUUR EN DAGELIJKS BESTUUR

Ook in het jaar 1959 heeft weer de doods-klok geluid over een onzer leden van het Hoofdbestuur. Op 10 oktober n.l. werd door een noodlottig ongeval plotseling uit zijn gezin, zijn werkkring en ook uit ons midden weggenomen Jhr. mr. F.C.J.M. van Rijckevorsel, in leven Burgemeester

van Vught. Met deernis vervuld voor Mevrouw en zijn kinderen willen wij in dankbaarheid gedenken wat de overledene voor onze Stichting is geweest en zijn grote belangstelling voor ons werk.

Wegens verandering van functie traden uit het Hoofdbestuur de heren: Jhr. Six van Hillegom, die de Ver. Hendrick de Keyzer vertegenwoordigde, en Burgemeester C.A. van der Hooft, die als vertegenwoordiger van Willemstad zitting had. Beide heren willen wij dank zeggen voor wat zij voor de Stichting deden, in het bijzonder burgemeester van der Hooft voor wat hij in het belang van het behoud van de wallen van Willemstad heeft willen doen. Tot de komst van een nieuwe burgemeester werd de heer K. Dane, secretaris der Gemeente, door het Gemeentebestuur aangewezen als tijdelijke vertegenwoordiger in ons Hoofdbestuur.

Het bestuur van de Ver. Hendrick de Keyzer wees de heer J.M. Haga als haar vertegenwoordiger aan.

Als nieuwe leden van het Hoofdbestuur traden toe de heren J.J. de Wolf te 's-Gravenhage en N.J.C. Cramer, Burgemeester van Naarden.

De ondervoorzitter, de heer L.J. de Lagh trad af. Hij blijft lid van het Hoofdbestuur. De heer J.J. de Wolf werd in zijn plaats tot ondervoorzitter benoemd.

STUDIE-COMMISSIE

Samenstelling: Voorz. W.H. Schukking te 's-Gravenhage
 Secr. C.A. de Bruijn te Oegstgeest
 Leden. Dr. J.W. Wijn te 's-Gravenhage
 L.J. Spanjaardt Speckman
 te 's-Gravenhage
 A.H. Mohr te 's-Gravenhage.

Deel IIb (provincie Gelderland) van de Atlas van historische vestingwerken in Nederland kwam in begin 1959 gereed; het vond een redelijke aftrek en de beoordelingen waren over het algemeen gunstig.

De omvang van dit gedeelte was belangrijk groter dan elk der vorige afleveringen als gevolg van het veel groter

aantal vestingwerken, voorkomende in deze provincie. Met dankbaarheid mag worden gewag gemaakt van het besluit van het Prins Bernhard-Fonds om de subsidie voor deel II te willen verhogen.

De studiec commissie beijvert zich de provinciën Utrecht en Noord-Holland van de Atlas in 1960 gereed te krijgen. In overleg met het dagelijks bestuur heeft de commissie zich beraden nopens een omschrijving van het begrip "historische vestingwerken" in de zin van de Atlas.

In de nieuwe afleveringen van de Atlas zal dit begrip als volgt worden omschreven:

"De atlas van historische vestingwerken in Nederland omvat in het algemeen gegevens en documentatie nopens vestingwerken, daterende van de late Middeleeuwen tot de eerste wereldoorlog. Prehistorische objecten, objecten uit de Romeinse tijd en uit de vroeg-middeleeuwse tijd en kastelen en versterkte huizen, zijn in het algemeen slechts vermeld indien zij in nauw verband staan tot later aangelegde vestingwerken.

Evenmin zijn in het algemeen in de atlas opgenomen tijdelijke werken, aangelegd bij belegeringen of ten behoeve van de landsverdediging".

In het vervolg zal van de historische vestingwerken worden vermeld welke restanten nog bestaan.

Vroegere inundatievelden, moerassen en zeearmen, welke veelal de strategische grondslag vormden van de historische liniën, zullen zoveel mogelijk met een arcering of stippeling op de kaarten worden aangegeven.

CORRESPONDENTEN

De correspondenten hebben in het afgelopen jaar het dagelijks bestuur weer op allerlei wijze bijgestaan. In de bezetting der correspondentschappen kwam geen wijziging voor.

Ter verspreiding onder onze donateurs en begunstigers mochten wij weer een aantal overdrukken ontvangen, nl. van onze correspondenten:

Dr. J. Belonje: "De Linie van Beverwijk", uit Jaarboek 1957 "Ver. Haarlem".

Mr. G. Overdiep: "De zwanezang van het huis te Ruinen als militair steunpunt tegen het einde der 16de eeuw", uit: "Nieuwe Drentse Volksalmanak". 1959.

Wij danken alle correspondenten voor hun medewerking en in het bijzonder de Heer W. Maris, onze vertegenwoordiger te Willemstad, voor het vele extra werk dat hij in deze functie voor de Stichting ook dit jaar weer wilde verrichten.

DONATEURS EN BEGUNSTIGERS

Als donateur van de Stichting trad toe:
de Stichting Edwina van Heek te Diepenheim.

De volgende begunstigers mochten wij inschrijven:

J.C. Hopperus Buma te Arnhem
H.A. Kahle te Amsterdam
Mr. H.A. Sluiter te Zwolle
C.J. Gudde te 's-Hertogenbosch
Jac. D. Offermans te Sittard
J.F. Dohna te 's-Gravenhage
Mr. H.J. Steenbergen te Groenlo
Ir. J.C. Visser te Delft
P.L.G. Doorman te 's-Gravenhage
Max. Regenboog te Zoeterwoude

Door overlijden werden van de ledenlijst afgevoerd:

Jhr. H. Beelaerts van Blokland te 's-Gravenhage
Jhr. Mr. F.C.J.M. van Rijckevorsel te Vught

De volgende begunstigers bedankten met ingang van
1-1-1960:

L. Visser te Willemstad
N.J.M. Winter te Gorinchem
F. van Suchtelen te 's-Gravenhage
Dr. P.v.d.Burg te De Steeg
M.J.O. Brandse te Blaricum

Na deze mutaties telde de Stichting op 31 december 1959:

Donateurs: 48

Begunstigers: 219.

LEGATEN

Onze begunstiger, de heer W.H. van Sandick te Groningen, vestigde de aandacht van het dagelijks bestuur op de mogelijkheid dat de Stichting geplaatst wordt op de lijst der instellingen van "algemeen maatschappelijk belang", als bedoeld in lid 4 van artikel 24 van de Successiewet 1956, waarvoor ingeval van legatering, een aanmerkelijk lager percentage successierecht geldt. Na een desbetreffende aanvraag werd van de Inspecteur van Registratie en Successie te Amsterdam bij schrijven van 21 september 1959 bericht ontvangen, dat onze Stichting op voornoemde lijst is opgenomen.

FINANCIIEEL OVERZICHT over het jaar 1959

	<u>Lasten</u>	<u>Baten</u>
Contributies		f. 1.837,--
Intrest		" 365,35
Willemstad	f. 3.766,26	" 3.421,--
Historische Atlas	" 975,49	" 437,50
Secretariaat	" 828,91	
Reis- en Verblijfkosten	" 35,80	
Contributies en bijdragen aan derden	" 49,--	
Diverse onkosten	" 190,19	
Voordelig saldo	" 215,20	
	f. 6.060,85	f. 6.060,85

VERGADERINGEN

JAARVERGADERING VAN HET HOOFDBESTUUR

Op vrijdag 24 april werd te 's-Gravenhage, in de voor dit doel door de Directeur-Generaal van de Rijksgebouwendienst welwillend beschikbaar gestelde vergaderzaal van deze Dienst, de gebruikelijke jaarvergadering van het Hoofdbestuur gehouden.

De voorzitter memoreerde in zijn openingswoord het overlijden van de erevoorzitter van de Stichting wijlen de heer W.H. Cool, en van de hoofdbestuurleden H. Cleynert Azn en Dr. J.A. Bierens te Haan, die allen tijdens hun leven voor de Stichting Menno van Coehoorn van bijzondere betekenis zijn geweest. Door het inacht nemen van enige ogenblikken stilte werd door de vergaderden hun nagedachte-
nis geëerd.

Overeenkomstig het voorstel van het dagelijks bestuur werden de heren N.J.C. Cramer, burgemeester van Naarden, en J.J. de Wolf, brigade-generaal der genie b.d., met algemene instemming tot leden van het Hoofdbestuur benoemd. Tevens werd besloten aan de heer J.J. de Wolf te verzoeken het ondervoorzitterschap op zich te willen nemen.

De aftredende ondervoorzitter, de heer L.J. de Lagh, die zich niet meer voor deze functie beschikbaar kon stellen, mocht bij monde van de voorzitter vele woorden van dank en ontvangst nemen voor het grote aandeel dat hij als ondervoorzitter, tevens lid van het dagelijks bestuur in het werk van de Stichting heeft gehad.

De heer De Lagh blijft lid van het hoofdbestuur.

Hoewel de voorzitter met dankbaarheid mededeling kon doen van de ook in het verslagjaar ontvangen verhoogde subsidie voor het onderhoud van de wallen van Willemstad, bleek uit het financieel overzicht dat door deze Rijksbijdrage de onkosten niet geheel konden worden gedekt, zodat, wegens het uitgeput raken van het "Fonds Willemstad" van de Stichting, dit jaar een beroep gedaan moest worden op de Stichtingskas om het tekort van pl.m.

f. 250,— te dekken. Hiertegen worden van de zijde van de vergadering bezwaren ingebracht en zij stelt zich, bij monde van de heer Aangenent, op het standpunt, dat het niet juist is, dat de lopende inkomsten van de Stichting voor het tekort van Willemstad in belangrijke mate wordt aangesproken. Het zou er tenslotte toe kunnen leiden dat de Stichting tekort zou moeten schieten in het volbrengen van haar algemene taak.

Aan het dagelijks bestuur werd in overweging gegeven voor de financiering van Willemstad andere wegen te zoeken.

Vervolgens deelde de voorzitter aan de vergadering een

en ander mede nopens het vraagstuk van het herstel van de Naardense vestingwerken. Een plan voor de volgorde, waarin een restauratie zou kunnen plaats hebben is gereed; het wachten is echter op geld hiervoor.

In de Kascommissie voor 1959 werden benoemd de heren: A.G.M. Boost, Ir. H. Weezeman en E.D. van Wijngaarden. De volgens rooster aan de beurt van aftreden zijnde leden van het Hoofdbestuur de heren: Ir. J.J.M. Aangenendt, C.A. de Bruijn, Mr. P.J. van der Mark, Ir. H. Weezeman en Dr. J.W. Wijn, werden herkozen.

Bij de rondvraag ontspon zich een debat rond de critiek op deel IIIa (provincie Overijssel) van de Atlas. Voor het resultaat hiervan mogen wij verwijzen naar het gestelde in dit jaarverslag onder "Studie-commissie".

Het Dagelijks Bestuur kwam vrijwel maandelijks in vergadering bijeen, terwijl tussentijds de voorzitter, de secretaris en de adviseur een nauw contact onderhielden.

BEZOEKEN

Leden van het dagelijks bestuur bezochten in 1959 de navolgende historische vestingwerken te:

St. Andries (oud)
 Bussum (offensief voor Naarden)
 Bourtange (Linie bij Abeltjeshuis)
 Soesburg (Lage Linie)
 Een (Zwartendijkster Schans)
 Gennep (M.E. Muurresten)
 Groenlo
 Halsteren (fort Pinsen)
 Naarden
 Steenberg
 Willemstad

EXCURSIE

Onder begunstiging van fraai weer werd op zaterdag 13 juni 1959 met 50 deelnemers(sters), een excursie ge-

ouden naar het Gooi, waar de vesting Naarden en het oofdwerk van het v.m. "Offensief voor Naarden" werden gezocht.

Op 11.15 verzamelde zich het gezelschap in de Burgeraal van het Stadhuis te Naarden voor een ontvangst door het Gemeentebestuur. Burgemeester N.J.C. Cramer sprak in zijn welkomsspeech er opnieuw zijn grote vreugde over uit dat de Stichting Menno van Coehoorn en het Gemeentebestuur van Naarden elkaar gevonden hebben nu het gaat om het behoud van de vesting Naarden als historisch monument. Spreker sprak de vurige hoop uit dat de gezamenlijke actie zou mogen leiden tot een restauratie.

Vervolgens werd een bezoek gebracht aan het vestingmuseum van de "Stichting Vrienden van de Vesting Naarden", ondergebracht in de Kazematten van het bastion Turfpoort. Dit museum omvat een zeer interessante, overzichtelijk en chronologisch opgestelde hoeveelheid voorwerpen, platen en geschriften welke betrekking hebben op de geschiedenis van de vesting.

Een ander bezoek gold het Comenius Mausoleum, waar begraven is de grote Tsjech Jan Amos Komensky, die door zijn geschriften o.a. Didactia Magna (in het Nederlands verschenen onder de naam Grote Onderwijsleer) ook voor ons land van belangrijke betekenis is geweest. Het gebouw, eens de kapel van het Middeleeuwse Zusterklooster, later kerkgebouw der Waalse Gemeente, dan rustkamer en kazernevachtlokaal, werd onder leiding van Prof. Ir. Slothouwer gerestaureerd en op 28 maart 1935, na door Tsjechische kunstenaars te zijn voorzien van in hun land vervaardigde attributen, plechtig ingewijd.

Het veel aandacht hebben de deelnemers aan onze excursie geluisterd naar de uiteenzetting van de Gemeentebode van Naarden, de heer K. Mulder, die op dit gebied een grote belezenheid aan de dag legde.

Ook het uit zijn as herrezen "Groot Arsenaal" werd bezocht, waarbij de bezoekers zich konden overtuigen hoe door de Genie, met moderne middelen een restauratie werd verricht, waardoor het gebouw weer aan zijn oorspronkelijke bestemming als "Tuighuis", zij het ook in 20e eeuwse zin, kon worden teruggegeven.

De hoofdschotel van de excursie was het in ogenschouwen van de vestingwerken zelf. Tijdens een rondgang door vier van de zes bastions werden de bezoekers ingelicht o.m. over de inrichting van die bastions en de historische bestemming van de zich daarin bevindende grote en kleinere bomvrije gebouwen. Het boek "Naarden 1350-1950" van de heren: C.A. de Bruijn en W.H.Schukking, geeft er een volledige beschrijving van.

De koffiemaaltijd werd genuttigd in de officiers-mess van de Weeshuiskazerne.

Dank zij de medewerking van de deelnemers kon het programma geheel volgens plan worden uitgevoerd. De excursie eindigde dan ook in de beste stemming, toen de ondervoorzitter, na het bezoek aan het Hoofdwerk van het v.m. "Offensief voor Naarden" te Bussum, in een korte slotspeech de dank van de deelnemers vertolkte en allen een hartelijk tot weerziens toeriep.

CONTACTEN, PROPAGANDA, ENZ.

1. De Raad van Overleg inzake het behoud van de schoonheid van stad en land in Noord-Brabant heeft zich bij brief van 10 maart tot alle aangesloten organisaties gewend met het voorstel tot opheffing van de Raad over te gaan. In de praktijk blijkt nl. dat de werkzaamheden, welke voor de Raad moeten worden verricht op meer efficiënte wijze kunnen worden uitgevoerd door een ambtenaar van het Provinciaal Bestuur. De Provincie is bereid het honorarium van deze ambtenaar voor haar rekening te nemen.
Het dagelijks bestuur ging met de voorgestelde opheffing van de Raad akkoord.
2. Teneinde bij de beroepsofficieren der Genie meer belangstelling te wekken voor het werk van de Stichting en hen op te wekken als begunstiger toe te treden, werd besloten een hoeveelheid exemplaren van dit jaarverslag beschikbaar te stellen voor propaganda onder deze heren.

3. Zoals dit ook reeds met ons bezit aan lantaarnplaatjes is geschied, werd in overleg met de Rijksdienst voor de monumentenzorg besloten ons boekenbezit te combineren met dat, handelende over vestingbouwkunde, in de bibliotheek van deze dienst en daarvan een gezamenlijke catalogus op te stellen. Natuurlijk blijven de boeken eigendom van onze Stichting.
4. De samenstelling van een z.g. "striples" ten behoeve van de afdeling schooluitzendingen van de N.L.R.V. is nog steeds in voorbereiding. De verzameling van fotomateriaal voor dit doel is vrijwel voleindigd en met de samenstelling van het gesproken woord is een aanvang gemaakt. (zie ook: jaarv. 1958-13).

BEMOEIINGEN VAN DE STICHTING TEN AANZIEN VAN HET
BEHOUD VAN HISTORISCHE VESTINGWERKEN

GRONINGEN

Blijkens een mededeling van onze correspondent aldaar, Dr. G. Overdiep, zijn bij graafwerkzaamheden nabij het Heereplein fragmenten van de fundering van het voormalige dwangkasteel van Alva teruggevonden. Het was door Alva in 1568 gebouwd om het, naar het verzet tegen Spanje overheersende volksdeel van de stad Groningen in bedwang te houden. Deze vijfhoekige Citadel, gebouwd naar het nieuw-Italiaanse systeem, en ontworpen door de ingenieur Pacieco, lag voor de t.m. Herepoort waardoor de bezitting toegang had tot de stad. Zij werd in 1577 gesloopt.

Bellingwolde (Redoute de Leethe)

Het bestuur van de Stichting "het Groninger Landschap" heeft de aandacht gevestigd op de wenselijkheid van herstel van deze, bij de Duitse grens gelegen Redoute. Het werkje met omgeving wordt thans als schapenweide verpacht door Domeinen, welke Dienst de eigenaar er van is. Het Dagelijks Bestuur heeft het voornemen bij voorkomende gelegenheid de resten in oegenschouw te nemen en naar be-

vinding van zaken het Groninger Landschap hierover te adviseren.

Vrachtwedde (Linie Abeltjeshuis) beoosten Bourtange. Waar de weg Vrachtwedde-Nordhorn de grens passeert, ligt aan de Nederlandse zijde de in 1851 opgeheven linie, bestaande uit een aan beide zijden van voornoemde weg liggende wal met 1 bastion, 2 redans en 1 batterij en voorliggende gracht.

De Linie is eigendom van het Groninger Landschap en het bestuur van deze Stichting heeft het plan om in samenwerking met het gemeentebestuur van Vrachtwedde deze Linie te restaureren. Zij zal voor het publiek toegankelijk blijven. Daartoe stelde het bestuur van het Groninger Landschap zich met ons dagelijks bestuur in verbinding en nodigde ons uit tot bezichtiging en advies. Bij het bezoek, dat onze voorzitter en secretaris, in gezelschap van de heer Jhr. de Ranitz van het Groninger Landschap, de burgemeester van Vrachtwedde en andere, bij een eventuele restauratie betrokken personen, aan de Linie brachten, bleek dat de gracht in sterke mate dichtgegroeid is en zeer versmald. De gracht van het meest noordelijke deel van de Linie is beter bewaard. De liniewal is, hoewel uiteraard veel van het relief is verloren gegaan en struiken en opgaand hout het overzicht bemoeilijken, nog zeer wel herkenbaar. Geadviseerd werd het overtollig hout te doen kappen, de gracht te doen uitdiepen en de wal te laten bijwerken. Het Groninger Landschap zou ook het deel van de Linie, aan de Zuidzijde van voornoemde weg gelegen en thans in bezit van de Staat en particulieren, willen doen herstellen.

FRIESLAND

Wijckel.

De stichting "It Fryske Gea", sedert 1950 eigenaresse van het zgn. "Coehoom bos" te Wyckel, riep de steun van onze Stichting in om de plannen van de provinciale waterstaat tot het omleggen van de weg buiten het dorp

om, te verijdelen. Tengevolge van deze wegomlegging zou het Coehoornbos namelijk in tweeën worden gesneden. In feite behoort deze kwestie niet tot de competentie van onze Stichting en bovendien bleek het bos door het aanleggen van de weg vrijwel onaangetast te zullen blijven. Aan het bestuur van "It Fryske Gea" is medegedeeld, dat het uit overwegingen van piëteit overweging zou verdienen het Coehoornbos ongerept te laten, maar dat de aantasting van dat bos niet zodanig lijkt te zijn dat de Stichting Menno van Coehoorn overwegend bezwaar zou menen te moeten maken tegen de ontworpen omlegging.

DRENTE

Norg (Zwartendijksterschans).

De reeds vroeger begonnen restauratie van de Schans bij Een, de Zwartendijksterschans, werd onder de voortvarende en deskundige leiding van prof. Dr. A.E.v. Giffen, in dit verslagjaar voortgezet. De voorzitter en secretaris hebben de werkzaamheden aan de Schans tweemaal in ogen-schouw genomen en ter plaatse van fortificatorisch advies gediend.

OVERLIJSSEL

Hardenberg (v.m. stad)

Tijdens graafwerk voor de uitbreiding van het postkantoor ter plaatse stootte men op de resten van een historisch bouwwerk. Het bleek een gedeelte van de stadsmuur uit 1230, door bisschop Willebrand van Oldenburg, met hulp van de bewoners van het t.m. dorp Zwolle, gebouwd als tegenwicht tegen Coevorden, dat zich tegen de macht van de bisschop verzette. In 1518 werd de ommuring op last van bisschop Filips van Bourgondië geslecht. De gevonden muurresten lopen vermoedelijk nog door onder de overige bebouwing aldaar. De bouw van het postkantoor werd voorlopig stilgelegd tot de minister van O. K. en W. over het behoud van deze belangrijke muurresten zal hebben beslist.

Hardenberg (Veenbruggerschans).

Van bevriende zijde ontvingen wij bericht over mogelijke clandestiene afgravingen aan de wal van deze schans. Onze correspondent, de heer A.A.C. Maaskant stelde een onderzoek in en deed ons hierover geruststellende berichten toekomen.

In de provincie Overijssel bestaat trouwens een ontgrondingsverordening en de provinciale Waterstaat houdt op de naleving hiervan nauwlettend toezicht.

GELDERLAND

St. Andries (fort oud-).

In het jaarverslag van 1958 is reeds vermeld dat het dagelijks bestuur zich slechts node had neergelegd bij het plan van de provinciale Waterstaat om het tracé van de aan te leggen "Van Heemstralaan" te doen lopen door de resten van dit v.m. fort. Ten slotte is echter, na overleg met de R.C. voor de Monumentenzorg, het Min. van O.K. en W. en het provinciaal bestuur, besloten de zaak nog eens nader te bezien.

Op 6 april werd dan ook, op uitnodiging van Gedeputeerde Staten van Gelderland, te Zaltbommel een samenspreking gehouden waarbij vertegenwoordigd waren: het bestuur van de provincie, de gemeente Heerewaarden, de provinciale Waterstaat, de R.C. voor de Monumentenzorg en ons dagelijks bestuur. Na de bespreking werd een gezamenlijk bezoek gebracht aan het fort en het overleg voortgezet. Dit overleg ter plaatse leverde het verblijvend resultaat op, dat de provinciale Waterstaat accoord kon gaan met een voorstel onzerzijds, om het tracé van de aan te leggen weg iets meer naar het Noorden te verplaatsen, zodat nagenoeg geen resten van het v.m. fort behoeven te worden doorsneden en de drie vervallen zuidelijke bastions kunnen worden gespaard.

Gedeputeerde Staten van Gelderland hebben daarna aan de Min. van O.K. en W. hun accoord met dit nieuwe plan medegedeeld.

Verder werd aan het provinciaal bestuur geadviseerd een nieuw verzoek van de eigenares voor verder ontgroning, niet in te willigen.

Doesburg (Hoge en Lage Liniën)

Aan het Staatsbosbeheer werd door de rijksdienst voor de Monumentenzorg, in overleg met onze Stichting verzocht, een plan te ontwerpen voor de herbeplanting van dit oude verdedigingswerk aangezien deze, door overwoekering, baldadigheid van de jeugd en vraatzucht van het aldaar weidende vee, ernstig geleden heeft. Het plan is in ontwerp gereed.

Tevens tracht de gemeente een strook grond in de Lage Linie in eigendom te verwerven teneinde daar een doorbraak tot stand te brengen voor betere verbinding met de ontworpen stadsuitbreiding ten Zuiden van deze Linie. Een deputatie uit het dagelijks bestuur van de Stichting heeft ter plaatse de situatie opgenomen en de rijksdienst voor de Monumentenzorg naar aanleiding hiervan van advies gediend. De pacht door de veeweiders zal worden opgezegd, de beplanting worden herzien en de nieuwe doorgang ontworpen over een der facen van de getenailleerde Linie.

Groenlo.

Op de plaats van het reeds eerder geëgaliseerde Polvertoren Bolwerk, werd na de bevrijding in 1945 een fabriek gebouwd voor verpakkingsmateriaal. Deze fabriek wil uitbreiden en heeft hiervoor het oog laten vallen op een, aan de overzijde van de v.m. vestinggracht gelegen, stuk grond, behorende tot de groene strook, welke het uitzicht op het Noorder Bastion, het gerestaureerde ravelijn Styrum en de gracht moet verzekeren. Deze grond werd indertijd, op advies van onze Stichting, door de gemeente met rijkssubsidie aangekocht, onder beding dat deze grond niet zal worden vervreemd, noch het karakter daarvan zal worden veranderd. Het bestuur van de Stichting Het Grolsch Museum riep de hulp van ons bestuur in om deze voorgenomen uitbreiding en verkoop te helpen voorkomen. Onze voorzitter, secretaris en penningmeester namen het object in ogenschouw en werden in een bijeenkomst van het grootste gedeelte van de Gemeenteraad, het bestuur van "Het Grolsch Museum" en de fabriekseigenaar ontvangen. Onze voorzitter mocht op deze vergadering het standpunt van "Menno van Coehoorn" nader toelichten. De Gemeenteraad zal zich ter

zake moeten wenden tot de Minister van O.K. en W. Deze aangelegenheid was bij het einde van het verslagjaar nog lopende.

Zutphen.

Naar aanleiding van onze actie inzake het behoud van het v.m. ravelijn tussen de Warnsvelderweg en de Doetinchemmerweg te Zutphen, dat door het nieuwe uitbreidingsplan zal komen te vervallen (zie jaarv. 1958 pag. 16), mochten wij van het Wijnhuisfonds aldaar vernemen dat het bestuur van deze organisatie zich tot burgemeester en wethouders hebben gewend, met verzoek het ravelijn bij de realisering van het uitbreidingsplan zo mogelijk te behouden.

UTRECHT

Utrecht.

Het kernpunt van het plan Feuchtinger tot oplossing van het verkeersprobleem te Utrecht is het opofferen van de Singel (voormalige vestinggrachten), die met de nog aanwezige belangrijke resten van v.m. bastions als één geheel moeten worden gezien.

Het Verkeersplan Feuchtinger is inmiddels door de Utrechtse Gemeenteraad aangehouden; teneinde het advies in te winnen van een Nederl. Stedebouwkundige.

Zal deze de historische en natuurschone plaatsen kunnen ontzien? Wij wachten af.

NOORD-HOLLAND

Beverwijk.

Het behoud van een deel der nog aanwezige resten van de "Linie van Beverwijk" hield ook het afgelopen verslagjaar de aandacht van het dagelijks bestuur bezig. Wij kregen o.a. inzage van een schrijven van de rijkscommissie voor Monumentenzorg aan de Staatssecretaris van O.K. en W., waarbij deze kwestie nog eens in herinnering werd gebracht.

Edam.

Door een courantenbericht werd onze aandacht gevestigd op een protest van de Vereniging "Oud Edam" tegen een voorgenomen bebouwing van oude vestinggrond nabij de Oostersluis. Onze correspondent, Dr. Belonje, berichtte ons, dat de situatie ter plaatse reeds sterk door een fabrieksgebouw wordt ontsierd, zodat van een fraai restaurant van de vestinggordel naar zijn mening geen sprake is. Het dagelijks bestuur besloot daarom in deze geen actie te ondernemen.

Den Helder.

De rijksdienst voor de monumentenzorg heeft de staatssecretaris van O.K. en W. gunstig geadviseerd met betrekking tot de overdracht, onder bepaalde voorwaarden, aan de gemeente van de inundatiekade nabij het v.m. fort Erfprins alsmede van de gedekte gemeenschapslinie, lopende van genoemd fort, langs het bastion Dirks Admiraal, naar het bastion Westoever.

Naarden.

1. De secretaris heeft op 5 februari het bestuur van Menno van Coehoorn vertegenwoordigd bij de officiële ingebruikneming van het, na de brand, gerestaureerde Groot Arsenaal.
2. Een door het Staatsbosbeheer ingediend plan voor beplanting van het bastion Oud Molen werd behoudens enkele bedenkingen goedgekeurd. Later heeft echter met deze rijksdienst een uitvoerige bespreking plaats gehad over een volledige herbeplanting van de vestingwallen, welk plan thans in voorbereiding is.
3. De reconstructie van het bastion Nieuw Molen is in het verslagjaar voltooid. De verdere afwerking namelijk het bezaaien, het beplanten, het bijwerken van enkele opritten en het herstellen van de poterne naar de lage saillant, zal nog moeten geschieden.
4. De overdracht van de vestingwerken in eigendom en beheer heeft nog steeds niet plaats gehad. Het departe-

ment van O.K. en W. is in beginsel bereid de vesting in eigendom over te nemen, doch zoekt naar mogelijkheden om het dagelijks beheer (onderhoud, toezicht en administratie) te kunnen uitvoeren.

5. In de maand augustus startte, met een bijeenkomst op het stadhuis te Naarden en enig openbaar vertoon, de inzet van de, „Lyons Actie" ter ondersteuning van de restauratie van de vestingwerken. Het in het Engels gestelde lied op een speelplaatje, waarin de burgemeestersdochter Barbara, uit het jaar 1572, de heldenrol speelt, is speciaal bedoeld om de belangstelling voor deze steunactie in het buitenland te wekken.
6. Het vestingmuseum, onder beheer van de "Stichting Vrienden van de vesting Naarden", mag zich in een steeds meer toenemende belangstelling van het publiek verheugen, dank zij de onvermoeibare activiteit van de secretaris dezer stichting, ons Hoofdbestuurslid de heer E.D. van Wijngaarden, die telkens weer nieuwe aanwinsten weet bijeen te garren.

Weesp.

Bij Kon. Besl. van 19-8-1959, Stbl. No. 316, werd de "Wal van Weesp" opgeheven als vestingwerk.

Daar in de pers berichten circuleerden over het in eigendom overgaan van de vestingwallen aan de gemeente, en dat het in de bedoeling zou liggen, er plantsoenen van te maken, informeerde het dagelijks bestuur hierover bij de Domeinen. Getracht zal worden dusdanige bepalingen in de overdrachtsakte te doen opnemen dat het behoud van de wal voor de toekomst verzekerd zal zijn.

ZUID-HOLLAND

Hellevoetsluis.

Van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg werd bericht ontvangen dat de betonnen bouwsels op bastion VIII, die niet alleen de wallen ontsieren, doch door hun gewicht mede oorzaak kunnen zijn dat de bekledingsmuren naar

buiten uitzakken, worden verwijderd. Van de Ned. Heide-
maatschappij wordt een plan ingewacht voor de eigenlijke
restauratie van het bastion. Over plannen voor een ver-
breiding van de Oostkaai langs de haven wordt nog onder-
handeld. Nagegaan wordt in hoeverre daarbij de fraaie
gedenksteen in de vestingmuur ter plaatse wellicht ge-
vaar loopt.

Leiden.

In verband met het ontwerpverkeersplan te Leiden zond
de Vereniging "Oud Leiden" ons een afschrift van haar
adres aan de raad der gemeente, waarin o.a. tot uiting
komt dat "Oud Leiden" ook waakt voor het zoveel mogelijk
ongeschonden bewaren van de v.m. vestinggrachten aldaar,
m.n. de Singels.

Ooltgensplaat. (fort Prins Frederik).

In verband met de plannen van het gemeentebestuur om de
in het fort aanwezige uit de Franse tijd daterende toren
als conferentieoord te benutten werd door de Domeinen ons
advies ingewonnen. Het dagelijks bestuur was van oordeel,
dat tegen uitgifte in erfpacht aan de gemeente geen be-
zwaar behoeft te bestaan, mits eventuele wijziging aan
de toren, de fortwallen en de gracht slechts geschieden
in overleg met de Stichting Menno van Coehoorn en na
verkregen toestemming van het Min. v. O.K. en W.

ZEELAND

Hulst.

Het gemeentebestuur vroeg aan het Min.v. O.K. en W. toe-
stemming tot het afgraven van een gedeelte van de z.g.
Liniedijk, welke van de vesting in oostelijke richting
naar het fort Moerschans leidt. Twee jaren geleden is in
deze linie reeds een coupure gemaakt in verband met een
wegverbetering ter plaatse. (zie jaarv. 1957). De voorge-
stelde afgraving van het stuk tussen de aangebrachte
coupure en de contrescarp van de vesting werd door
B. en W. van Hulst onvoldoende gemotiveerd, zodat onzer-
zijds werd geadviseerd nadere gegevens te verlangen, voor-

dat door de Staatssecretaris van O.K. en W. op het verzoek een beslissing zou worden genomen.

Oostburg.

In het jaarverslag 1951 e.v. werd reeds vermeld het voornemen van het gemeentebestuur om het enige nog aanwezige bastion met omgeving van de voormalige vesting, volledig te herstellen. De gemeente zal daartoe echter enige percelen grond moeten aankopen en wil daarvoor een subsidie zien te krijgen.

Philippine.

Het architectenbureau Rothuizen en 't Hooft te Middelburg ontving van het gemeentebestuur de opdracht een plan tot restauratie der restanten van de in het zuiden van de gemeente liggende v.m. vestingwerken te ontwerpen. Op een vergadering van het dagelijks bestuur werden, aan de hand van enige oude situatietekeningen, de nodige aanwijzingen verstrekt om tot een historisch verantwoorde wijze van herstel te komen. Als grondslag werd gekozen de situatie in de jaren 1805 en 1810, kort voor de opheffing van de vesting. Van het oude kasteel was toen niets meer te bespeuren. Thans resten nog de reeds genoemde zuidelijke resten met een ravelijn op de zuid-oost-hoek. Het plan van het gemeentebestuur, deze restanten van particulieren aan te kopen, is verblijdend. In het op te maken "uitbreidingsplan" krijgen deze terreinen de bestemming: "niet te bebouwen". Aan het architectenbureau is medege-deeld dat de "Stichting", wanneer later tot restauratie wordt overgegaan, gaarne verder advies zal geven.

Sluis.

1. De geprojecteerde omlegging van de rijksweg bij Sluis werd ter beoordeling aan het dagelijks bestuur voorgelegd. Aangezien deze omlegging de v.m. vestingwerken onaangeroerd laat, volgde hierop een accoordverklaring.
2. Een vraag van de oudheidkamer ter plaatse over de mogelijke aanwezigheid in ons archief van plans of kaarten van het v.m. stadje St. Anna ter Muiden (In Gem. Sluis) moest ontkennend worden beantwoord.

3. Het gemeentebestuur van Sluis heeft aan de Minister van O.K. en W., onder overlegging van het restauratieplan-1957, een subsidie voor dit herstel aangevraagd. In verband met inmiddels gevonden gegevens van een drietal C.1811. gewijzigde bastions, zijn door ons aan de Nederlandse Heidemij. ter zake nadere aanwijzingen verstrekt.

Veere.

Een, door de Nederlandse Heidemaatschappij ontworpen beplantingsplan werd ter beoordeling aan het dagelijks bestuur voorgelegd. Na overleg met de heer J. Stapper van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en na vergelijking met tekeningen van de vesting in de Franse tijd werd overeengekomen aan het gemeentebestuur van Veere te verzoeken, door de Ned. Heidemij. een verbeterd plan voor de beplanting te doen maken.

IJzendijke.

Na voorafgaand overleg met het dagelijks bestuur van de Stichting heeft het gemeentebestuur als werkobject bij eventuele werkeloosheid, een plan ingediend bij het Ministerie van O.K. en W. om te komen tot de restauratie van het ravelijn, het enige overgebleven deel van de v.m. vestingwerken van IJzendijke.

Dit ravelijn is reeds in 1938 door de gemeente met Rijks-subsidie aangekocht.

Tijdens een bespreking op een onzer D.B.-vergaderingen, waarbij ook de burgemeester aanwezig was, werd in overweging gegeven de toegangsbrug in het verlengde van de Ravelijnstraat te leggen en de gracht iets dieper te maken. Er komt een wandelpad, afgezet door rijen bomen, op de walgang. De oude contrescarp zal worden geaccentueerd door een rij knotwilgen.

NOORD-BRABANT

Breda.

Volgens een persbericht zijn nabij de v.m. Bospoort overblijfselen gevonden van een muur. Dit zou volgens

mededeling van de Gemeente-archivaris een fragment zijn van het tenaille Cassiopijs; genoemd naar de majoor Thomas van Cassiopijs, die in 1674 gewond werd. Het werk wordt in het ontmantelingsbestek van Breda genoemd.

Halsteren (fort Pinsen).

De ondervoorzitter en de secretaris brachten, op verzoek van de Provinciale Waterstaat in Noord-Brabant, een bezoek aan de resten van het v.m. fort Pinsen, eens een der forten (Rovere-Pinsen-Moermant) van de Linie Steenberg-Bergen op Zoom. Het Provinciaal Bestuur had overeenkomstig de bestaande ontgrondingsverordening aan een der tegenwoordige eigenaars verboden een deel der wallen voor zandwinning af te graven. Tegen dit besluit kwam de betrokkene in verzet bij de Kroon.

Na bezichtiging ter plaatse werd, in een bespreking ter gemeentehuize van Halsteren met de Burgemeester en dienstdoende ingenieur van de Prov. Waterstaat, als de mening van het Stichtingsbestuur geconcludeerd dat de resten van het v.m. fort Pinsen, vanwege zijn historische betekenis, zijn vrij goede conditie en zijn ligging in een fraai terrein (natuurschoon), waard zijn in stand te worden gehouden. Deze conclusie is daarna aan de Hoofdingenieur van de Provinciale Waterstaat en de Burgemeester van Halsteren schriftelijk bevestigd.

's-Hertogenbosch.

Onze begunstiger, de heer C.J. Gudde te 's-Hertogenbosch, die een studie over de historie van de vestingwerken dezer stad onderhanden heeft, deed ons mededeling van de grote zorg door het gemeentebestuur van Den Bosch in de laatste jaren besteed aan de instandhouding der resterende vestingmuren aldaar. Zo zijn grote delen van de muren vernieuwd, een geheel rondeel, het bastion Oranje en een deel van bastion Vught bij de Vughtter uitgang geheel hersteld en van nieuwe revêtementsmuren voorzien. Buiten een rijkssteun voor "herstel oorlogsschade", werd voor deze herstellingen uit de Gemeentekas zeker ruim een ton beschikbaar gesteld.

Sinds enkele jaren zijn oude kanonnen op de de wallen

opgesteld, waaronder ook de befaamde "Booze Griet", een oude vuurmond, die vroeger op de binnenplaats van het Stadhuis lag.

Heusden.

De voorbereidende werkzaamheden om te komen tot restauratie van de v.m. vestingwerken zijn in 1959 in zoverre gevorderd dat begin 1960 een volledig plan met begroting, opgemaakt door de Grontmij. kan worden tegemoetgezien. Dit betekent niet dat dan zonder meer tot uitvoering van de gemaakte plannen kan worden overgegaan. Immers, het Kroondomein is eigenaar van de wallen en geniet het vruchtgebruik. Er zullen dus nog uitvoerige onderhandelingen dienen plaats te vinden tussen betrokken partijen, alsmede met de pachters der gronden.

Formeel kan het Gemeentebestuur bezwaarlijk opdracht geven voor de werkzaamheden.

Een en ander is aanleiding geweest voor het dagelijks bestuur om in een uitvoerig schrijven de aandacht van de Staatssecretaris van O.K. en W. op de onderhavige kwestie, in al haar facetten, te vestigen.

Klundert.

Het gemeentebestuur heeft de medewerking van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg ingeroepen om te komen tot een voortzetting van de restauratie van de v.m. vestingwerken. Het Kroonwerk Suikerberg is destijds hersteld, maar de verdere restauratie is daarna gestaakt. Wel heeft de gemeente enige voorzieningen getroffen om verder verval van de, in zeer slechte staat verkerende, monniken op de beer vóór het werk Suikerberg, te voorkomen. Het verder restaureren van de nog resterende bolwerken is, naar het inzicht van het dagelijks bestuur, zeker de moeite waard. Daarom werd aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg verzocht, bij de Ned. Heidemij. te informeren wat tot dusverre aan deze bastions is gedaan.

Steenbergen.

Het gemeentebestuur heeft ernstige plannen om te komen tot de restauratie van een deel der v.m. vestingwerken,

welke bestaan hebben uit een kernomwalling met bastions en een Kroonwerk. De ondervoorzitter en de secretaris hebben zich door een bezoek aan de resten overtuigd van de toestand, waarin deze zich nu bevinden. Aan de Noordzijde ligt o.a. het bolwerk Solms, dat ten dele bebouwd en zeer verwaarloosd is en het bolwerk Wijngaarden, waarvan de wallen nog te herkennen zijn en fragmenten van de courtines. Van het ten zuid-oosten van de stad gelegen Kroonwerk resteert nog een verhoging in het terrein. Het gemeentebestuur overweegt nu de Grontmij. te belasten met het consolideren of restaureren van de zuidelijke hoofdwal, waarbij ook de onderwal zal terugkeren. Het advies van het dagelijks bestuur omvat het restaureren van de zuidelijke omwalling (gracht met aarden wal en onderwal) en van de restanten van de noordelijke hoofdwal (met fragmenten van het bastion Wijngaarden).

Wat de buitenwerken betreft zouden wij gaarne de aftekening van de omtrek in het terrein gehandhaafd zien. Een en ander is ter kennis gebracht van het gemeentebestuur en van de Provinciale Planologische Dienst in Noord-Brabant.

Terheyden (Kleine Schans).

Een door het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen ondernomen poging om de Kleine Schans in eigendom te krijgen liep op niets uit, omdat de Minister van Financien er de voorkeur aan geeft, dat de schans bij de Dienst der Domeinen blijft.

Willemstad.

1. Ook voor het 1959 bedroeg de Rijkssubsidie, ten behoeve van het onderhoud van de wallen f. 3000,--. De totale kosten bedroegen f. 3766,26. Het tekort werd door opbrengsten van huren, groot f. 421,-- en een bijdrage uit de Stichtingskas van f. 345,26 bestreden.

Verzoeken om aanvullende subsidies van het Provinciaal en Gemeentebestuur bleven zonder resultaat.

2. Het reeds eerder geopperde plan (zie jaarv. 1958, pag. 25) om te komen tot restauratie van de wallen tussen de bastions I en V, met name tot het opruimen van de voormaligè Duitse bunkers, is in het afgelopen jaar weer op dood spoor geraakt.
- De Ned. Heidemij. verklaarde zich wel bereid de werkzaamheden uit te voeren, doch de bunkers zouden door derden moeten worden opgeruimd, hetgeen een kostbare aangelegenheid is.
- Een poging, om voor het opruimen van de bunkers een subsidie te verkrijgen van het Ministerie van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid, leverde geen resultaat op.
3. Met het doel, ook in de toekomst, het verkeer van en naar het in aanbouw zijnde sluisencomplex ten westen van de vesting, door het stadje te leiden, wendde het Gemeentebestuur zich tot ons met een plan deze weg te leiden langs de westbeer en door een te maken coupure in de courtine aldaar.
- Na uitvoerig overleg werd dit plan dezerzijds uiteindelijk afgewezen.
4. De kortgeleden tot stand gekomen "Stichting Recreatie Hollandsdiep" wil te Willemstad een groot "Watersportcentrum Ruigenhil" stichten. Men stelt zich o.a. voor een jachthaven te vormen in de vestinggracht (v.m. spui-kom) voor het bastion VII en in de binnenruimte van dit bastion een restaurant te bouwen.
- Ook wil de nieuwe Stichting in een nabij de haven gelegen oud gebouw een permanente tentoonstelling inrichten over de geschiedenis van Willemstad en een geïllustreerde beschrijving van de vesting uitgeven.
- Indien het Watersportcentrum wordt verwezenlijkt zal zulks naar wij hopen leiden tot meer aandacht van de bevoegde overheidsinstanties voor het toenemende verval van de bekledingsmuren der wallen en van de beren. Dit verval neemt onrustbarende vormen aan.

LIMBURG

Gennep.

Evenals in het jaar 1955 (zie jaarversl. 1955/59) doken ook in het afgelopen jaar weer persberichten op over mogelijke restauratie van de nog aanwezige muurresten van het Middeleeuwse Gennep. Enige leden van het dagelijks bestuur bezochten de resten en bevonden dat er nog enkele honderden (c. 300) meters muur aanwezig zijn, waarvan een klein gedeelte op particulier terrein. Ook wordt daar nog een restant van een muurtoren of poortje gevonden. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg werd door ons van een en ander op de hoogte gesteld. Ook de Bond Heemschut toonde grote belangstelling voor deze kwestie en zond ons adressen, waar op het ogenblik nog de voor restauratie benodigde stenen van groot formaat worden vervaardigd.

Maastricht.

1. Tegen de aanleg van een miniatuur golfbaan in de droge gracht van het fort Koning Willem I, door de heer Kuin te Bovenkarspel, meende het dagelijks bestuur geen bezwaar te moeten maken.
2. Het dagelijks bestuur vestigde, bij vernieuwing de aandacht van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg op enige zeer urgente herstellingen, welke aan de Bossche Fronten moeten worden verricht om erger te voorkomen. Gebrek aan middelen is helaas oorzaak dat blijkbaar voorlopig nog niets in deze richting kan worden gedaan.
3. Als gevolg van het rechtekken van de Maasbedding zal het uit 1742 daterende bastion Randwijck op het v.m. eiland St. Pieter bij Maastricht moeten worden verwijderd. In verband met het grote belang van de rivierverbetering ter plaatse, moet in deze afbraak worden berust. In overleg met de Rijkswaterstaat is door Monumentenzorg bereikt dat opmetingen en foto's zullen worden gemaakt van wat nog aanwezig was.

4. De restauratie van de zuidelijke toren van de waterpoort de Reek is inmiddels gereed gekomen.

Sittard.

De vereniging "Jacob Kritzraedt" te Sittard voert nog steeds strijd voor het aanzien en behoud van de wal, aldaar.

Deze wal is daarom ook van zo groot belang omdat daarin nog de Middeleeuwse Muur aanwezig is. Het gemeentebestuur wil onder langs de wal een weg aanleggen, waardoor de droge gracht met grond zou gevuld worden. Een protest van de vereniging tegen deze weg, als zijnde in strijd met het uitbreidingsplan, werd niet ontvankelijk verklaard.

AANWINSTEN

Schenkeningen werden ontvangen en in dank aanvaard van:

1. Dr. J. Belonje te Alkmaar, 300 exemplaren overdrukken van zijn studie over de Linie van Beverwijk, voorkomende in Jaarboek 1957 der Vereniging Haerlem.
2. Mr. M.G.L. van Schouwenburg te Zwolle, een foto-copie van een geschilderd portret van Menno baron van Coehoorn, aanwezig in het Rijksmuseum "Twente" te Enschede.
3. de Vereniging "De Graafschap" een exemplaar van de uitgave "Archief".
4. Mevr. S.E.H. van Kempen te Naarden de volgende werken:
 - F.S. de Veye, "bestekken van de Hoge Fronten te Maastricht" m.s.
 - C.F. Gey van Pittius "De Nieuwe Citadel van Gent".
 - A. van Hoey van Oostzee "De Attaque op Amstelveen in 1787".
 - F.S. de Veye "Bestek over het Groot Arsenal te Maastricht en de Sluis op de Jeker", welk

boekwerk (in handschrift) ter completering van de bibliotheek van het Rijksarchief aan de Algemeen Rijksarchivaris werd overgedragen.

5. de heer F. Loorinch-vanBeeck te Hlatikulu (Z.Afrika)
"Het Kasteel te Kaapstad", Din.
6. het Gemeente-archief te Nijmegen, Dr. Fr.Gorissen,
"Die Burgen im Reich von Nimwegen".
7. Mr. G. Overdiep te Groningen: 300 overdrukken uit
de Nieuwe Drentse Volksalmanak, van zijn
artikel: "De zwanezang van het huis te
Ruinen als militair steunpunt tegen het
einde der 16e eeuw".
8. Mr. G. Overdiep overdruk uit Gronings Volksalmanak
1957:
L.J.Noordhoff "De strijd om het bezit der venen bij
het Bollemeer en de "Slag" bij de
Snoekerschans (1669-1671)".
9. Mr. G. Overdiep overdruk uit Gronings Volksalmanak
1959:
G. Overdiep "De Afbeelding van de aanval op Delfzijl
in de nacht van 2 op 3 februari 1594".
10. Mr. G. Overdiep foto-copie van de Schans Hoog Halle
(1725).
11. de heer H.C. Tesink te Zwolle: foto's van vesting-
details te Naarden.
12. de heer C.A. de Bruijn te Oegstgeest: foto's van de
nog aanwezige omwalling (in steen) van
de laat Rom. vesting "Cavetum Aproba-
tum", nabij Silchester in Zuid Engeland.
13. fam. wijlen de heer W.H. Cool: foto's vestingwerken
te Willemstad en bundels aantekeningen
van de oud-voorzitter.

14. de Grontmij te Utrecht, tekeningen van de tegenwoordige toestand van de resten der vestingwerken van Heusden, in ringband, naar verkenning in 1959 door de Grontmij. ver-richt.

Verder werden weer ontvangen diverse jaarboeken, jaarverslagen en tijdschriften van Verenigingen en Stichtingen, waarmede door ons contacten worden onderhouden, alsmede courantenknipsels volgens onderstaande opgave. Voor deze schenkingen en toezendingen zeggen wij vriendelijk dank.

Het courantenknipsel-archief werd uitgebreid met:

- 230 PAMPUS Weerzien met Pampus, bolwerk in puin, uit: De Volkskrant 22 november 1958.
- 231 NAARDEN Om het behoud der veste, uit: De Bussumsche Courant 5 februari 1959.
- 232 NAARDEN Naardens Groot Arsenaal officieel in gebruik genomen, uit: De Bussumsche Courant 5 februari 1959.
- 233 NAARDEN Naarden dreigt zijn wallen te verliezen, uit: Het Vrije Volk 17 januari 1959.
- 234 NAARDEN Vestingwerken van Naarden vragen om reddende hand, uit: De Bussumsche Courant 21 februari 1959.
- 235 UTRECHT Bisschop Balderik van Cleve's vrees voor de Noormannen, uit: Utrechtsch Nieuwsblad 13 juni 1959.
- 236 UTRECHT Krijgslist van Bisschop Heribertus gelukte, uit: Utrechtsch Nieuwsblad 20 juni 1959.
- 237 UTRECHT Het koninklijk protest tegen de demping der singels, uit: Utrechtsch Nieuwsblad 1 juli 1959.

- 238 AMERSFOORT Amersfoort bestaat 700 jaar, uit: de Kampioen mei 1959.
- 239 BREDA Muren van tenaille Cassiopijs gevonden, uit: Cobouw 12 juni 1959.
- 240 AMERSFOORT Zeven eeuwen stad aan de "Voorde" door "Amer", uit: Algemeen Handelsblad 13 juni 1959.
- 241 NAARDEN Bastion Nieuw Molen krijgt oorspronkelijk aanzien terug, uit: De Bussumsche Courant 7 maart 1959.
- 242 - Menno van Coehoorn op excursie, uit: De Bussumsche Courant 16 juni 1959.
- 243 WEESP Wallen worden plantsoenen, uit: ?
- 244 VLISSINGEN Onze kust en zijn belager: het water, uit: Elseviers Weekblad 25 juli 1959.
- 245 UTRECHT Morgenster, Zonnenburg, Manenburg en Sterrenburg, uit: Utrechts Nieuwsblad 11 juli 1959.
- 246 UTRECHT Verdedigingsgordel in 1572 in "deplorable toestand", uit: Utrechts Nieuwsblad 25 juli 1959.
- 247 MAASTRICHT Niet Menno van Coehoorn, maar baron van Dopff bouwde Fort St.-Pieter, uit: De Nieuwe Limburger 21 augustus 1959.
- 248 BOURTANGE Tussen Nordhorn en Bourtange, uit: Algemeen Handelsblad 29 september 1956.
- 249 WILLEMSTAD Samen met de dienst Deltawerken vecht Willemstad voor een weg (Stichting Menno van Coehoorn weigert coupure in de wal), uit: Dagblad De Stem 30 juli 1959.
- 250 NAARDEN Grootse actie tot behoud vesting Naarden, uit: Haagsche Courant 2 september 1959.

- 251 MAASTRICHT Bossche Fronten open- en afgebroken on-
veilig gebied, uit: De Nieuwe Limburger
7 september 1959.
- 252 LEERDAM Uw plaats Leerdam, uit: Cobouw 2 oktober
1959.
- 253 NORGE De Eenerschans wordt hersteld, uit:
Cobouw 2 oktober 1959.
- 254 HARDENBERG Historische vondst te H., uit: Cobouw
2 oktober 1959.
- 255 EDAM Mooi Edam - laatste stuk vestinggordel
in gevaar, uit: Het Vrije Volk 2 okto-
ber 1959.
- 256 KLUNDERT Vestingbeer met monniken voor verder
verval behoed, uit: Bredase Courant
5 augustus 1959.
- 257 N.H.W. Waterlinie in illusies verdronken, uit:
Brabants Nieuwsblad 30 oktober 1959.
- 258 SLUIS Stadswallen van Sl. worden gerestaureerd,
uit: Cobouw 6 november 1959.
- 259 GENNEP Herstel stadsmuren van G. bepleit, uit:
Cobouw 6 november 1959.
- 260 HARDENBERG Opgravingen stadsmuur in H. leggen
bouwwerk stil, uit: Cobouw 16 oktober
1959.
- 261 NAARDEN De beroemde wallen van Naarden in ver-
val, uit: "St. Barbara" november 1959.
- 262 - In Pocking worden nog ouderwetse ka-
nonnen gemaakt, uit: Zwolsche Courant
10 juni 1958.
- 263 UTRECHT B. en W. Utrecht houden vast aan plan-
Feuchtinger, uit: Nieuwe Rotterdamsche
Courant 31 oktober 1959.
- 264 MONNICKENDAM De stad gaat sterk uitbreiden, uit: De
Volkskrant 13 november 1959.

- 265 - Hoe Nederland de Goudkust verloor (fort Nassau 1612), uit: Het Vaderland 19 september 1959.
- 266 GENNEP Overgebleven walmuren van Gennep worden met ondergang bedreigd, uit: De Nieuwe Limburger 11 juli 1958.
- 267 SCHENKEN-
SCHANS Schenkenschans: nu een ten dode opgeschreven dorpje, uit: Geldersch Dagblad 14 september 1959.
- 268 LEIDEN Wegenschema ontmoet nu al grote tegenstand, uit: Nieuwe Leidsche Courant 6 februari 1959.
- 269 LEIDEN Geen schending singels bij nieuw wegenplan, uit: Nieuwe Leidsche Courant 17 februari 1959.
- 270 LEIDEN Wegenplan in en om Leiden, uit: Nieuwe Leidsche Courant 23 januari 1959.
- 271 MAASTRICHT Het bastion Randwijck, Maastrichts laatste "eiland-fortificatie" gaat verdwijnen (L.J.Morreau), uit: de Maasgouw afl. 6 - 1959.
- 272 WIERICKER-
SCHANS Herinneringen aan krijgsbedrijf van voorvaderen, uit: Goudsche Courant 2 januari 1960.
- 273 DELFT Oostpoort zal worden gerestaureerd, uit: Delftse Courant 19-1-1960.
- 274 AMSTERDAM (Stelling) Onderzoek naar "De Stelling van Amsterdam" levert teleurstellingen en verrassingen op, uit: Algemeen Handelsblad 1-8-1959.
- 275 SCHOONHOVEN Muurresten van v.m. vesting gevonden, uit: Cobouw 13-11-1959.
- 276 NAARDEN Restauratie wallen, uit: Cobouw 20-11-1959.

- 277 HARDENBERG Stadsmuur wordt gedeeltelijk hersteld,
uit: Cobouw 11-12-1959.
- 278 UTRECHT Diverse courantenberichten rond het
plan Feuchtinger, uit: div. 1959.

BESLUIT

Overeenkomstig het gestelde in artikel 2 van het Huis-
houdelijk Reglement wordt dit jaarverslag, na door het
Dagelijks Bestuur te zijn goedgekeurd, het Hoofdbestuur
in zijn jaarlijkse vergadering aangeboden.

Oegstgeest, april 1960.

De secretaris,
C.A. de Bruijn.

Goedgekeurd door het Dagelijks Bestuur:

L.J. Spanjaerdtspeckman,	Voorzitter.
J.J. de Wolf,	Ondervoorzitter.
C.A. de Bruijn,	Secretaris.
Mr. P.J. van der Mark,	Adj.-Secretaris.
Jhr. Ir. Six van Wimmenum,	Penningmeester.
W.H. Schukking,	Adviseur.

P U B L I C A T I E S

zolang de voorraad strekt verkrijgbaar door aanvraag
bij het secretariaat: C.A. de Bruijn, Piet Heinlaan 92
te Oegstgeest en betaling op giro nr. 63844 t.n.v. de
Stichting Memno van Coehoorn te Amsterdam.

Plaatwerk „De Wallen van Naarden" f. 10,--
 „Naarden 1350-1950" door
 C.A.de Bruijn en W.H.Schukking f. 5,--
Atlas van historische vestingwerken in
Nederland:

	<u>Don. en Beg.</u>	<u>anderen</u>
Deel I (Alg. inleiding Groningen-Friesland-Drente).....	f. 4,--	f. 8,--
" II (Overijssel en Gelderland)	" 6,--	" 9,--
Inleiding afzonderlijk	" 1,--	" 2,--
<u>Mr. J. Belonje</u> : Het fort Rovers	" 0,10	
idem De Linie van Beverwijk	" 0,10	
<u>Mr. G. Overdiep</u> : Het Huis Ruinen als militair steunpunt	" 0,10	
Plattegrond en profiel Oud-Nederlands Vestingstelsel	" 1,50	
Plattegrond, doorsneden en beschrijving Nieuw-Nederlands stelsel	" 1,50	
Register op jaarverslagen 1932-1955	" 0,10	
Jaarverslagen 1932-1955 per stuk	" 0,15	
" 1955-1959 " " "	" 0,25	

I N H O U D

bladz.

Inleiding	1
Besturen, commissiën en Correspondenten	2
Donateurs en Begunstigers	5
Legaten en het financieel overzicht	6
Vergaderingen, bezoeken, excursies en contacten	6
Bemoeiingen van de Stichting ten aanzien van het behoud van historische Vestingwerken	11
Groningen	11
Friesland	12
Drente	13
Overijssel	13
Gelderland	14
Utrecht	16
Noord-Holland	16
Zuid-Holland	18
Zeeland	19
Noord-Brabant	21
Limburg	26
Aanwinsten	27
Het courantenknipsel-archief	29
Besluit	33
Publicaties	33
Inhoud	35